

Prawa człowieka
Wojciech Brzozowski,
Adam Krzywoń,
Marcin Wiącek

Spis treści

Wykaz skrótów 11

Wykaz powołanych aktów prawnych 15

Od autorów 21

Rozdział 1 Zagadnienia wstępne (Wojciech Brzozowski) 25

1. Prawo podmiotowe i pojęcia pokrewne 26
2. Prawa i wolności 29
3. Idea praw człowieka 31
4. Generacje praw człowieka 33
5. Podmioty praw człowieka 35
6. Adresaci praw człowieka 39
7. Granice i ograniczenia praw człowieka 41
8. Efekt mrozący 46
9. Derogacja zobowiązań z zakresu praw człowieka 47
10. Prawa człowieka a rządy prawa 48

Rozdział 2 Krajowy system ochrony praw człowieka i obywatela (Marcin Wiącek) 51

1. Uwagi wstępne 52
2. Sądy 52

3. Trybunał Konstytucyjny 61
4. Trybunał Stanu 67
5. Rzecznik Praw Obywatelskich i inne organy rzecznikowskie 69

Rozdział 3 Regionalne systemy ochrony praw i wolności (Adam Krzywoń) 75

1. Uwagi wstępne 76
2. Europejski system ochrony praw i wolności – Rada Europy 76
 - 2.1. Rada Europy 76
 - 2.2. Europejska Konwencja Praw Człowieka 78
 - 2.3. Ewolucja mechanizmów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka 79
 - 2.4. Prawa i wolności zagwarantowane w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz zasady przewodnie 81
 - 2.5. Europejski Trybunał Praw Człowieka 86
 - 2.6. Skargi międzypaństwowe oraz skargi indywidualne 87
 - 2.7. Postępowanie przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka 91
 - 2.8. Wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka 93
 - 2.9. Inne konwencje Rady Europy 96
3. Europejski system ochrony praw i wolności – Unia Europejska 99
 - 3.1. Unia Europejska a prawa jednostki 99
 - 3.2. Karta Praw Podstawowych 100
 - 3.3. Przystępowanie Unii Europejskiej do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka 103
4. Pozaeuropejskie systemy ochrony praw człowieka 105
 - 4.1. System międzyamerykański 106
 - 4.2. System afrykański 106

Rozdział 4 Uniwersalny system ochrony praw człowieka (Wojciech Brzozowski)

109

1. U źródeł uniwersalnego systemu ochrony 109

- 2. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka 113
- 3. Od Deklaracji do Paktów 115
- 4. Mechanizmy kontrolne Paktów 118
- 5. Inne traktaty w systemie ONZ 122
- 6. Nowe organy ochrony praw człowieka 124

Rozdział 5 Godność człowieka, prawna ochrona życia, zakaz maltretowania
(Adam Krzywoń) 127

- 1. Godność człowieka 127
 - 1.1. Godność osobowa i godność osobowościowa 127
 - 1.2. Cechy godności człowieka 128
 - 1.3. Socjalny wymiar godności człowieka 131
- 2. Prawo do ochrony życia 132
 - 2.1. Bezwzględny zakaz stosowania kary śmierci 132
 - 2.2. Początek i koniec prawnej ochrony życia 134
 - 2.3. Ograniczenia prawa do ochrony życia 137
 - 2.4. Planowanie akcji z użyciem siły 138
 - 2.5. Ochrona życia przed atakami ze strony osób trzecich 140
 - 2.6. Proceduralny aspekt prawa do ochrony życia 142
- 3. Zakaz maltretowania 143
 - 3.1. Treść i podstawy zakazu maltretowania 143
 - 3.2. Absolutny charakter zakazu maltretowania 144
 - 3.3. Test ścisłej konieczności użycia siły 145
 - 3.4. Tortury 148
 - 3.5. Maltretowanie wynikające z warunków panujących w zakładach karnych 149
 - 3.6. Inne przypadki maltretowania 152

Rozdział 6 Wolność osobista i odpowiedzialność jednostki (Marcin Wiącek)

155

1. Wolność osobista 156
2. Zasada ne bis in idem 163
3. Zakaz karania bez podstawy prawnej 166

Rozdział 7 Prawo do sądu i rzetelnego procesu sądowego (Marcin Wiącek) 175

1. Treść i ograniczenia prawa do sądu 176
2. Uprawnienia składające się na prawo do sądu 177
3. Postępowanie sądowe w sprawach karnych 186

Rozdział 8 Prawo do prywatności (Wojciech Brzozowski) 189

1. Źródła prawa do prywatności 190
2. Tożsamość człowieka 192
 - 2.1. Tożsamość rodzinna 192
 - 2.2. Tożsamość płciowa i orientacja seksualna 195
3. Autonomia człowieka 198
 - 3.1. Płodność człowieka 198
 - 3.2. Autonomia informacyjna 201
 - 3.3. Inne aspekty autonomii jednostki 206
4. Prawo do ochrony czci i dobrego imienia 208
5. Prawo do ochrony życia rodzinnego 210
6. Tajemnica komunikowania się 214
7. Nienaruszalność mieszkania 217

Rozdział 9 Wolność myśli, sumienia i religii (Wojciech Brzozowski) 219

1. Konstrukcja prawna 220
2. Przekonania podlegające ochronie 223
3. Czynności kultowe 225

4. Symbole i ubiór religijny	228
5. Nauczanie religii i wychowanie religijne dzieci	231
6. Inne formy uzewnętrzniania przekonań religijnych	234
7. Ochrona uczuć religijnych	238
8. Status wspólnot religijnych i światopoglądowych	240
Rozdział 10 Wolność wypowiedzi (Adam Krzywoń)	245
1. Uwagi wstępne	245
2. Indywidualny i zbiorowy aspekt wolności wypowiedzi	246
3. Forma i treść wypowiedzi	248
4. Wypowiedź polityczna oraz debata w sprawach publicznych	250
5. Wolność twórczości artystycznej i swoboda badań naukowych	254
6. Autor wypowiedzi	256
7. Status osoby, do której odnosi się wypowiedź	257
8. Ograniczenia wolności wypowiedzi	262
9. Wolność wypowiedzi a ochrona pamięci historycznej	267
Rozdział 11 Wolność zgromadzeń i zrzeszania się (Marcin Wiącek)	271
1. Wolność zgromadzeń	271
1.1. Podstawy prawne i treść wolności zgromadzeń	271
1.2. Pojęcie i cechy zgromadzenia	273
1.3. Wymóg pokojowości zgromadzenia	275
1.4. Wolność organizowania zgromadzeń	276
1.5. Wolność uczestniczenia w zgromadzeniach	281
2. Wolność zrzeszania się	283
2.1. Podstawy prawne i treść wolności zrzeszania się	283
2.2. Pojęcie i rodzaje zrzeszeń	284
2.3. Ograniczenia wolności zrzeszania się	285

Rozdział 12 Zasada równości i zakaz dyskryminacji (Adam Krzywoń) 291

1. Podstawy prawne zasady równości i zakazu dyskryminacji 292

2. Treść zasady równości 294

3. Równość jako tzw. metaprawo 299

4. Równość w stanowieniu prawa i w jego stosowaniu 300

5. Odstępstwa od zasady równości 302

6. Równość kobiet i mężczyzn 304

7. Zakaz dyskryminacji 307

Rozdział 13 Wybrane prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne 311

1. Prawo do własności i innych praw majątkowych (Marcin Wiącek) 312

1.1. Podstawy prawne i treść prawa do własności 312

1.2. Ograniczenia prawa do własności 313

1.3. Odebranie prawa do własności 314

1.4. Ochrona praw majątkowych innych niż prawo do własności 315

2. Wolność działalności gospodarczej (Marcin Wiącek) 318

2.1. Podstawy prawne i treść wolności działalności gospodarczej 318

2.2. Ograniczenia wolności działalności gospodarczej 320

3. Prawo do ochrony zdrowia (Marcin Wiącek) 322

3.1. Podstawy prawne i treść prawa do ochrony zdrowia 322

3.2. Uprawnienia składające się na prawo do ochrony zdrowia 324

4. Prawo do nauki (Wojciech Brzozowski) 326

4.1. Treść i znaczenie prawa do nauki 326

4.2. Zagadnienia szczegółowe 329

5. Prawo do kultury (Wojciech Brzozowski) 330

6. Prawa pracownicze (Adam Krzywoń) 333

6.1. Podstawy prawne ochrony praw pracowniczych 333

6.2. Praca i pracownik 334

6.3. Indywidualne prawa pracownicze 335

6.4. Zbiorowe prawa pracownicze 336

7. Prawo do zabezpieczenia społecznego (Adam Krzywoń) 337

Skorowidz